

תולדות

בשייכות צו כמה ענינים (אז זיי זיינען)
„קשה . . . כקריעת ים סוף“, אז אויך לגבי
הקב"ה איז עס קשה, כביכול.

איז ידוע: די הסברה אין דעם, אז דער
„קשה“ פון קריעת ים סוף באשטייט
(בעיקר) ניט אין דעם וואס דער ים איז
נקרע געווארן און אין דעם וואס דער-
נאך איז ער געווען נצב כמו נד?

[ובפרט לפי המבואר אין תניא, אז
קריעת ים סוף איז א קלענערער פלא ווי
ברית שמים וארץ, איז דאך א וודאי ניט
שייך צו זאגן דוקא אויף דעם „קשה“].

נאך איז דעם וואס ביי קריעת ים סוף
זיינען געווען צוויי הפכים: ביחד, „רפוא
לישראל וגוף למצרים“ (ווארום ווען
דער ים וואלט זיך ניט געשפאלטן,
וואלט די מצרים ניט אריין אין ים) —
בשעת אז מדת הדין האט גע'טענה'ט מה
נשתנו אלו מאלו עובדי ע"ז ואלו
עובדי ע"ז¹⁰. און מהאי טעמא איז עס
„קשה“¹¹, ווארום ע"פ הסדר דארף מען

א. אויף „ואלה תולדות יצחק בן
אברהם אברהם הוליד את יצחק“,
ברענגט רש"י וואס חז"ל זאגן: „היו
ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה
שרה כו' מה עשה הקב"ה צר קלסתר
פניו של יצחק דומה לאברהם והעידו
הכל אברהם הוליד את יצחק“.

דארף מען פארשטיין: וויבאלד אז
חז"ל זאגן דעם ענין בדרך שאלה
ותשובה — „מה עשה הקב"ה צר כו'“
(און באנוגענען זיך ניט צו זאגן בקיצור
ובניחותא „היו ליצני הדור אומרים כו'“
צר הקב"ה קלסתר פניו כו'“, אן די
ווערטער „מה עשה הקב"ה“) — איז
משמע, אז אין דעם ענין פון „צר קלסתר
פניו כו'“ איז דא א ספעציעלער אויפטון,
און דערפאר שטייט עס בלשון שאלה —
„מה עשה הקב"ה“ (בתמי): וואס האט
דער אויבערשטער ספעציעל געטאן צו
באווארענען די טענה פון ליצני הדור?

איז תמוה: אין וואס באשטייט דער
באזונדער אויפטון פון „צר קלסתר פניו
של יצחק דומה לאברהם“? ס'איז דאך א
דבר הרגיל ע"פ טבע אז א בן איז דומה
לאביו (עס דארפן זיין סיבות מיוחדות
ער זאל זיין ניט בדומה)¹².

ב. וועט מען דאס פארשטיין לויטן
ביאור אין דעם לשון וואס חז"ל זאגן?

- 1) ע"ס תנחומא פרשתנו א. וראה ב"מ פו, א.
- 2) ראה עדיות פ"ב מ"ט ובפירוש הרמב"ם שם.
- 3) אבל באגדת בראשית פל"ז: ציווה הקב"ה למלאך כו' אל תצור אותו דומה לאמו אלא לאביו — ולהעיר אשר ג"ז צריך ביאור למה לולא הציווה הי' דומה לאמו ולא לאביו. ואולי ע"ס מחזיל אשה מזריעה תחלה יולדת זכר (ברכות ס, א. וש"נ).
- 4) פסחים ק"ח, א. סוטה ב, א. וש"נ. — ובזהר (ת"א ר, ב. ח"ב קע, א): קשי . . . קמי קב"ה.

(5) ראה שער האמונה פ"ב (באר"א קצח). ובד"ה החודש תרנ"ד (ע' קלג) שהקושי הוא מצד שבקרי"ס הי' חיבור למעלה מהשתלשלות והשתלשלות. וראה מאמרי אדה"י: תקס"ג ע' שטו. תקס"ה ע' רלה.

(6) בשלח טו, ח.

(7) ח"ב פ"ב.

(8) וכ"ה בשאר הענינים שנאמר עליהם הלשון „קשה . . . כקרי"ס“. וכמו קשה לזווג (סוטה שם), שהוא חיבור ב' הפכים, דבר ונוקבא. וכן קשין מוונותיו (פסחים שם), שהמשכת מוונות הוא מבחי מול שלמעלה מהשתל, כמבואר בביאוריו (יב, ב) ובכ"מ.

(9) ראה ישעי' יט, כב. זח"ב לו, א.

(10) ראה זח"ב קע, ריש ע"ב. מכילתא בשלח יד,

כח. ילקוט ראובני שם, כו.

(11) וכמשיכ' בוח"ב שם: קשה קמי למעבר על ארע דינא.

(א) דער הכרח צו זאגן „אברהם הוליד את יצחק“ איז נאָר ווייל דער פסוק דערמאָנט פריער „יצחק בן אברהם“ — און ווי רש"י¹⁹ איז מפרש „ע"י שכתב הכתוב יצחק בן אברהם הוּזקק לומר כו" — קען מען דאָך דערויף גופא פרעגן: די ווערטער „בן אברהם“ האָבן לכאורה נישט געדאַרפט שטייען (ווייל דאָס ווייסט מען שוין פון די פריערדיקע סדרות), ובמילא וואָלט מען אויך נישט געדאַרפט באַוואַרענען און זאָגן „אברהם הוליד את יצחק“, נאָר גלייך דערציילן וועגן תולדות יצחק — „ויהי יצחק בן ארבעים שנה גו"י²⁰?

(ב) פאַרוואָס איז די תורה מרמז די באַוואַרעניש אויף טענות ליצני הדור ערשט אין פרשת תולדות, וואו עס רעדט זיך (בעיקר) וועגן תולדות יצחק — יעקב ועשו²¹ (און אויך תולדות — מאורעות²² יצחק), און „יצחק בן אברהם“ ווערט דאָ דערמאָנט בלויז דרך אגב? דאָס האָט געדאַרפט שטיין אין דער (פריערדיקער) סדרה²³, וואו עס רעדט זיך וועגן לידת יצחק²⁴.

נאָר דער ביאור אין דעם: פון לשון הכתוב „ואלה תולדות יצחק גו"י — מיט אַ וואָו המוסיף — איז מוכח אַז די פרשה קומט בהמשך צו פריער, וואו עס רעדט זיך וועגן ישמעאל. און וויבאלד

זיך רעכענען מיט מדת הדיו, און ביי קריעת ים סוף האָט מען זיך נישט גע-רעכנט מיט דעם²⁵.

ג. עדיז וועט מען אויך פאַרשטיין בעניננו:

ס'איז ידוע²⁶ דער חילוק צווישן אברהם און יצחק, אַז אברהם איז גע-ווען אברהם אהביי²⁷, אַ מרכבה צו מדת החסד, און דערפאַר איז געווען עבודתו בגמילות חסדים והכנסת אורחים, און יצחק איז געווען פחד יצחק²⁸, אַ מרכבה צו מדת הגבורה, וואָס דערפאַר איז עבודתו געווען חפירת בארות — אַראַפֿ-נעמען די ערד און שטיינער וואָס זיי-נען מכסה אויפן מעין און מגלה זיין די מים חיים הנובעים מלמטה למעלה.

[און דערפאַר²⁹ איז דאָ אַ חילוק אויך בנוגע צו „יצא ממנו“ (ניקת החיצונים) ווי דאָס איז מצד (קו החסד פון) אברהם און ווי דאָס איז פון (קו הגבורה פון) יצחק: אברהם יצא ממנו ישמעאל³⁰ — חסד דקליפה. און יצחק יצא ממנו עשו³¹ — על חרבך תחיי³², גבורה דקליפה].

און דאָס איז איינער פון די ביאורים פאַרוואָס דער פסוק דאַרף זאָגן און דוקא דאָ „אברהם הוליד את יצחק“ — דלכאורה איז נישט פאַרשטאַנדיק:

(12) שמטעם זה, מכת בכורות שהיתה גנוף ורפוא כאחד, הוצרכה להיות ע"י הקביה בכבודו ובעצמו, ראה לקו"ש ח"ג פ' בא (ובהנסמן שם), אבל לא נאמר בזה קשה (לגבי הקביה). וי"ל — כיון שדם הפסח (שחיטת הע"ז דמצרים) הבדילים מאלו עו"ז כו.

(13) תרא ויתור ריש פרשתנו. ובכ"מ.

(14) ישע"י מא, ת. סוטה לא, א (ע"ש). רמב"ם הל' תשובה פ"י, הי"ב.

(15) יצא לא, מב.

(16) ראה לקו"ש ואתחנן ה, א.

(17) פסחים נז, א. ויק"ר פל"ז, ה. ועוד. וראה ס' הליקוטין (הצ"צ) ערך ישמעאל.

(18) תולדות כז, מ.

(19) כאן.

(20) וכמו שהקשו מפרשי רש"י כאן.

(21) רש"י ריש פרשתנו.

(22) ספורנו כאן. וראה גם רד"ק כאן. וראה

בארוכה לקו"ש ח"ה ע' 112 ואילך.

(23) כמו שהקשה בבאורי מהרא"י, גיא, אלשיך ועוד כאן.

(24) ובפרט, אשר גם בפועל, צר קלסתר פניו בעת יצירתו או ביום הגמול (ראה מפרשי רש"י כאן. חדא"ג מהרש"א לב"מ שם). ובד"ש וירא (כא, ב) „שהי זו איקונין שלו דומה לר' (אבל בדפוסים לפנינו הוא בחצאי עיגול).

ומהאי טעמא באוואָרנט עס די תורה ערשט אין פרשת תולדות: בשעת מען לערנט אַז תולדות יצחק איז עשו, גבורה דקליפה (כנ"ל), און עיקר עבודתו (מאור רעותיו) של יצחק איז חפירת בארות (היפך פון עבודת אברהם) — דאָ מאַלסט ווערט³¹ חוקף הטענה פון ליצני הדור, אַז יצחק האָט ניט קיין שייכות מיט אברהם. און מען דאַרף עס שולל זיין.

ד. און דאָס איז די שוועריקייט (למעלה כביכול) אין „צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם“:

דאָס וואָס אַ בן איז דומה לאביו, איז עס מצד דעם וואָס דער בן נעמט זיך פון אב (מגופו ומנשמתו) איז ער דומה צו אים בגופו ובתכונת נפשו³²;

אַבער אברהם ויצחק, וויבאלד אַז בתכונות נפשם זיינען זיי געווען בהיפך זה מזה, אברהם איז געווען פון מדת החסד און יצחק פון מדת הגבורה, און מצד דעם זיינען זיי געווען חלוקים אויך בשכלם (כידוע³³ בענין כ"ש וכו', אַז מצד דעם חילוק בשרש נשמותיהם

אַז אויך ישמעאל איז בן אברהם, ואדרבה²⁵: בגילוי האָט ישמעאל מער שייכות, לכאורה, צו אברהם ווי יצחק צו אברהם, ווייל ישמעאל איז בקו החסד (אַזוי ווי אברהם²⁶ — נאָר ער איז חסד דקליפה²⁷, און ער נעמט זיך פון אברהם בדרך „יצא ממנו“²⁸ — אַרויס פון אים²⁸) און יצחק איז בקו הגבורה, היפך פון קו החסד —

דעריבער דאַרף תורה זאָגן (אויך) ביי יצחק אַז ער איז בן אברהם, און נאָך מוסיף זיין „אברהם הוליד את יצחק“, אַז אדרבה — דער יחס פון יצחק צו אברהם איז גאָר באופן מיוחד: ניט נאָר איז יצחק בן אברהם, נאָר אברהם הוליד את יצחק²⁹: אין דעם איז באַשטאַנען עיקר ענינו פון אברהם, אַזוי ווי עס שטייט אין פסוק³⁰ „כי ביצחק (דוקא) יקרא לך זרע“.

(25) נוסף על שנולד ראשון לאברהם, יותר מייג שנה — הוא ה' „בן יחידך אשר אהבתי“ — לאברהם (ראה פרש"י כב, ב), שניהם נמולו לדעתם ובאותו היום.

(26) ובפרט לפי המבואר בתורח פרשתנו (ד, ב ואילך) ועוד, שחסד דישמעאל איזו כחסד שאר האומות גיש לו צד אחיזה ממש בפנימיות המוחין דאברהם. וראה לקו"ש חט"ז ע' 194.

(27) ולכאורה לאחרי שעשה תשובה — היה חסד דקדושה. וצ"ע. — ויתרה מזו נפילתו היא מחסד הנקי גדולה, חסד דתורה (ס' הליקוטין הנ"ל ושו"י). וראה לקו"ש שם ע' 194 ואילך — אבל אינו שייך לנדרים, שהרי יש צדקה בב"י (ראה הערה הבאה).

(28) צ"ע שהרי ב"י נצטוו על הצדקה (ר"ן לסנה' גז, ב. הרמיה שם. וראה רוקח ס' שסו. וראה תריש לירא יח ס"ק ר'). — וגם לפס"ד הרמב"ם (הל' מלכים פ"א, חל"י) שלא נצטווה הרי. אם רצה לעשות מצוה כר כדי לקבל שכר אין מונעים אותו לעשותה כהלכתה כר עולה כר צדקה כר". וראה תניא ספ"א. שערי אורה פורים (צב, א). לקריב (על קונטרס ההתפעלות) להריה מפאריטש (מו, ב ואילך). וצ"ע.

(28*) לקרית ואתחנן שם. שה"ש ט, ד.

(29) ספורנו כאן. וראה גם כלי יקר עה"פ (ובאהי"ת — כר א — כאן).

(30) וראה כא, יב.

(31) וע"ד החסידות יש להוסיף בזה: עיקר יניקת הקליפות הוא מקו הגבורה (צמצום והעלם) דוקא — שמטעם זה קליפת עשו היא גרועה מקליפת ישמעאל (אוה"ת וירא צג, ב. וראה ספרי האזינו לב, ט. וראה הנסמן בלקו"ש שם ע' 197 הערה 58) — ולכן שוללת התורה טענת ליצני הדור „מאבימלך נתעברה שרה“ בפרשת „תולדות יצחק“ — יעקב ועשו (ומאורעותיו דחפירת בארות כר'), כי חוקף טענתם בא מצד מדת הגבורה והצמצום.

(32) ראה בפירוש הרמב"ם עדיות שם: לפי שכשהוא קרוב לו במזגו כר'.

(33) אגה"ת ס"י יג. לקרית שה"ש מח, ג. וראה זחיג רמה, א.

(*) ראה טה"מ עת"ר (ע' צה) שמקו הימין משתלשל רק קליפת נוגה.

געווען ניט בלויז אז זייער גשמיות־דיקער אויסזעהן זאל זיין דומה, נאָר אדרבה: דאָס וואָס זיי זיינען געווען דומה אין זייער גשמיות־דיקן ציור, איז ווייל זייער „קלסתר פנים“ ברוחניות איז געווען דומה.

וע"פּ המבואר בכ"מ:

אע"פּ אַז חסד וגבורה זיינען הפכיים זה מזה, זיינען אָבער די גבורות דיצחק אַ המשך און תוצאה פון חסדים דאברהם (ווי דער פסוק זאָגט דאָ: אברהם הוליד את יצחק).

און ניט נאָר ווייל די סיבה פון גבורה איז — חסד: חסד וויל דאָך אַז די השפעה זאל נתקבל ווערן און רוב טובה אין יכולים לקבל³⁸ — מוז עס זיין ע"י הגבורות (צמצום השפּע) דוקא³⁹ — נאָר נאָך מער: די גבורות דיצחק זיינען אַן ענין פון חסד בגילוי, דורך די גבורות דוקא טוט זיך אויף אַ ריבוי ותוספת בהשפּעה⁴⁰ (כידוע בפירוש „גבורות גשמים“⁴¹), וואָס דערפאַר שטייט⁴² בנוגע יצחק: „וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק“.

און אַט די התכללות פון חסד (דאברהם) און גבורה (דיצחק) נעמט זיך מצד למעלה מסדר והשתלשלות — מצד דעם קען זיין חיבור פון הפכיים.

דערמיט וועט מען אויך פאַרשטיין דעם רמז אין לשון חז"ל⁴³, והעידו הכל

זיינען זיי געווען חלוק בשכלם: ב"ש האָט נוטה געווען לחומרא און ב"ה לקולא, איז ע"פ טבע האָבן זיי גע-דאַרפט זיין חלוק — און נאָכמער הפכי — ובפרט בקלסתר פניהם⁴⁴, ווייל מראה הפנים איז פאַרבונדן מיט תכונות הנ-פש⁴⁵: אַ בעל חסד — איז בסבר פנים יפות, אַ בעל גבורה — מיט אַ שטריינגען פנים⁴⁶ וכו',

ווערט דעריבער די קשיא „מה עשה הקב"ה: וואָס פאַר אַן עצה איז פאַראַן צו באַוואַרענען די טענה פון ליצני הדור, וויבאַלד אַז מצד הטבע והסדר דאָרף אברהם יצחק — זיין הפכים בקלסתר פנים וכו', אַזוי ווי בהנהגתם זיינען זיי בחסד או בגבורה קוים הפכיים?

וויבאַלד אָבער אַז ליצני הדור האָבן גע'טענה'ט, מאבימלך⁴⁷ נתעברה שרה, איז עשה הקב"ה — אַ דבר חידוש, היפך הטבע והסדר, ער אַליין „צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם“.

ה. ס'איז פאַרשטאַנדיק אויך בפש-טות, אַז דאָס וואָס הקב"ה „צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם“, איז

34) ובזה יומתק לשון הגמרא (כ"מ שם): נהפך קלסתר פנים כו', כי מקודם לזה ה"י קלסתר פני יצחק בהיפך מקלסתר פניו של אברהם (וראה הנסמן בהערה 24). — ולאגדת בראשית הנ"ל (הערה 3) ה"י צ"ל דומה לשרה שעלי אמרו"ל (ב"מ שם) האשה צרה עיני, גבורות.

35) ולהעיר ממש"נ (קהלת ה, א) חכמת אדם תאיר פניו, וצ"ע ממחז"ל (סנה' לה, א) שמחלק מראה מדעת.

36) ובפרט בהאבות שהן הן המרכבה (כ"ר פמ"ו, ו. פמ"ב, ו). הרי בראי שגופם (כולל מראה פניהם) ה"י לפי אופן נשמתם.

37) וצ"ע דגם אבימלך הוא (מלך פלישתים) — חסד (דקליפה). תרא בשלח טו, טע"ג. לקו"ת ואתחנן ה, א. ובאירוכה תרי"ח פרשתנו ד"ה ואלה תולדות פ"ז ואילך).

38) ע"ד תענית יג, א.

39) לקו"ת ואתחנן יג, ג. ובכ"מ.

40) ביאור"ז יב, ב. סידור שער התקיעות בסופו (ושם) ולכן עיקר ומקור כל הברכות לעולם המשיך יצחק דוקא, וראה במקומות שננסמו בהערה הבאה.

41) משנה ריש תענית. לקו"ת שם. תרא קו, ב. סה"מ תקס"ב ע' לב ואילך. ובכ"מ.

42) יהושע כד, ג.

43) לשון רש"י כאן. וכן בתנחומא כאן „שיעידו“.

ו. די הוראה דערפון בעבודתינו איז:
ס'איז ידוע⁴⁷ דער טעם וואס אברהם
יצחק ויעקב ווערן אנגערופן אבות ווייל
זיי זיינען דער שרש ומקור פון כל אחת
מנשמות ישראל, און די בחי' פון יעדערן
פון די אבות קומט בירושה לכאורא
מבניהם אחריהם בכל דור ודור, איז ביי
יעדער אידן דארפן זיין די עבודות פון
די אלע דריי אבות.

דערפון איז מובן, אז אויך דער „צר
קלסתר פניו כו", התכללות פון חסד
וגבורה, קען (און דארף) זיין ביי יעדער
אידן. ולדוגמא ווי עס שטייט אין תניא⁴⁸,
בכי' תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה
תקיעא בלבאי מסטרא דא.

וואס דאס איז אן ענין וואס איז
העכער פון הגבלת הטבע וסדר השתל-
שלות. כאמור לעיל, אז מצד סדר
השתלשלות זיינען חסד וגבורה צוויי
הפכית/דיקע קוים און זיי קענען ניט זיין
צוזאמען. וכמאמר הספרי⁴⁹ אז אהבה
ויראה צוזאמען קענען זיין במדת הקב"ה
בלבד (נאר אין עבודת ה', ניט אין עניני
העולם).

(נאר אין דעם בכי' תקיעא כו' —
זיינען דא צוויי מדריגות⁵⁰: א) די
מרירות זאל זיין דאנערשטיק ביינאכט,
און די שמחה — שבת. ב) הקשה יותר
— די מרירות מיט שמחה זאלן זיין
צוזאמען, בבת אחת. און וויבאלד אז
יעדער איד איז א יורש פון די אבות,

47) שלכן אין קורין אבות אלא לשלשה (ברכות
טז, ב), כי בחי' השבטים יש לך אדם שאין בו כלל
בחי' ומדריגות אלו, משא"כ בחי' האבות צריך להיות
בכל אדם (תרא וראא נה, א. וראה לקושי חיד ע'⁴⁸

1068 בהערה).

48) ספליד.

49) ואתחנן ו, ה.

50) ראה אגה"ת פ"י ורפי"א.

אברהם הוליד את יצחק⁵¹ — ניט „וידעו"
וכדומה, נאר „והעידו" (און רש"י חזר"ט
איבער דעם לשון א צווייטן מאל: „עדות
יש שאברהם הוליד את יצחק") — וואס
איז די הדגשה דא אין דעם ענין פון
עדות?

ויל הענין אין דעם:

עדות איז שייך דוקא אויף א דבר
הנעלם, אויף א דבר הגלוי, אפילו אויף
א מילתא דעבידא לאגלויי, דארף מען
קיין עדות ניט האבן⁵². דאס הייסט —
דורך עדות ווערט נמשך ונתגלה אן ענין
וואס מצד עצמו איז ער למעלה מ(גדר)
גילוי — לא עבידא לגלויי. וברוחניות
איז עס די המשכה פון למעלה מהשתל-
שלות⁵³.

און דאס איז בנדוד' דער רמז אין
„עדות" — דאס וואס „אברהם הוליד את
יצחק", התכללות חסד וגבורה, איז עס
מצד המשכת בחי' שלמעלה מהשתל-
שלות⁵⁴: לויט טבע ושכל קען עס ניט
זיין, עס האט קיין ארט ניט, ס'איז אבער
„עדות יש כאן" — בדוגמא ווי עדות
וואס זיינען מעיד אז זיי אליין האבן עס
געזען, מוז מען זיי גלויבן.

44) ראה ר"ה כב, ב.

45) ראה לקוית ד"ה אלה פקודי ס"ד. ד"ה וקם
עדות הש"ת. לקושי ח"ט ע' 190.

46) ויש לקשר זה עם המבואר באוה"ת (ריש
פרשתנו) שהתכללות חסד וגבורה, אברהם ויצחק,
הוא מצד בחי' הדעת, ומביא שם שדעת אותיות
עדות⁵⁵ (עיי"ש) — והרי דעת הוא בקו האמצעי
שעולה עד פנימיות הכתר, עתיק (שלמעלה
מהשתלשלות), והוא למעלה מהתחלקות חו"ג (דלית
שמאלא באהי עתיקא, כלא ימינא — זח"ג קכט, א.
וראה שם רפט, א).

51) כן הלשון (דעת בלא וא"ו) באוה"ת ובכ"מ;
ובלקוית פקודי (ד, ב) ובכ"מ: עדות (בוא"ת) אותיות
עדות. ולהעיר מחקוין חסיט בתחלתו. קה"י ערך
עדות.

וואס א יורש נעמט דאך אלץ, במילא קען יעדער איינער (עכ"פ לפעמים) איינשטעלן זיין סדר אויך אין דעם אופן).

ז. נאך א הוראה מהג"ל איז:

בכדי אז אלע זאלן מעיד זיין אז אברהם הוליד את יצחק, האט דאך דער אויבערשטער געקענט מאכן מלכת-חילה קלסתר פניו של אברהם דומה ליצחקי, דאס איז אבער אפילו בטבע ובשכל שווערער⁵² ווי עס איז געווען בפועל — צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם⁵³.

וואס די הוראה דערפון לכארא איז:

בשעת מען האט פאר זיך אן עבודה וואס קען געטאן ווערן אין איינעם פון די צוויי קוין — קו החסד אדער קו הגבורה — און ס'איז א ספק וועלכע פון זיי צו אויסקלייבן, דארף מען בוחר זיין דעם קו החסד.

ועד ווי עס שטייט אין תניא בכיו"ב, אז בשעת מען איז מקרב א איד, איז לבד זאת וואס, לא הפסיד שכר מצות אהבת רעים⁵⁴ איז, וכולי האי ואולי יוכל לקרבן לתורה ועבודת ה'.

ח. ענין הג"ל — אז צוליב דער טענה פון ליצני הדור האט מען מבטל געווען טבע וסדרי השתלשלות און מען האט געמאכט דעם קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם — יש לקשר אויך

מיט „יפוצו מעינותיך חוצה“⁵⁵, וואס בעיקר האט זיך דאס אנגעהויבן י"ט כסלו⁵⁶ (ולהעיר אז פ' תולדות פאלט אויס אלעמאל בחודש כסלו⁵⁷ (אדער בשבת מבה"ח כסלו) — דער חודש הגאולה, אין וועלכן עס האט זיך אויפגעטאן דער ענין פון „יפוצו מעינותיך חוצה“:

עס שטייט אין זהר⁵⁸, אז אין תורה זיינען פאראן גופי תורה — גליא תורה, און נשמתא דאורייתא — רזין דאורייתא.

ע"פ סדר ההשתלשלות זיינען זיי (נשמתא דאורייתא און גופי תורה) לכאורה צוויי באזונדערע ענינים, און יעדערער פון זיי האט זיך זיין אופן: גופא דאורייתא איז בגילוי און נשמתא דאורייתא בהעלם (וכמובן אויך פון דעם נאמען רזין — סודות: בשעת מען איז מגלה, ווערט עס אויס סוד).

קומט י"ט כסלו און איז „מכריז“ — „יפוצו מעינותיך חוצה“. אז די מעינות פון פנימיות התורה זאלן נמשך ונתגלה ווערן, און אין אן אופן פון הפצה, און אויך אין „חוצה“.

— נוסף אויף דעם וואס חסידות חב"ד האט אראפגעטראגן פנימיות התורה אין הבנה והשגה, חכמה בינה ודעת (וואס פאר דעם אלטן רבי'ן, און אפילו ביי

(55) מענה המשיח להבעש"ט שאז יבא. נתבאר

בלקו"ש ח"ד ע' 1119. ובכ"מ.

(56) תורת שלום ע' 112.

(57) ראה שליח חלק תושבי"כ ר"פ יושב: המועדים של כל השנה. . . בכלול יש שייכות לאותן הפרשיות שחלות בהן.

(58) שכולל כל ימי החודש, שהרי כולל ימי השבוע שלאחריו ור"ח בכללם.

(59) ח"ג קנב, א.

(51) מכיון שההעדאה הוצרכה להיות על שייכות יצחק ואברהם (כי על זה ה' הטענה).

(52) כי אז ה' ציל קלסתר פני אברהם היפך המתאים גם לפני לידת יצחק — נס למגנא!

(53) וכמ"כ בבחי' עתיק, שהיא הסיבה והנתינת כח לצר קלסתר כו' (כנ"ל הערה 46) כלא ימינא.

(54) פרק לב. וראה בארוכה קונטרס אהבת ישראל (קה"ת, ברוקלין, תשל"ו). וש"נ.

דעם אלטן רבי'ן גופא — פאַר פעטער-בורג, איז ניט געווען אויף אזוי פיל די התלבשות בהשגה⁶⁰, ביז אַז חסידות חב"ד מאַנט, ווי כ"ק מו"ח אדמו"ר שרייבט, מען זאל לערנען חסידות בהשגה אין דעם זעלבן אופן ווי מען לערנט אַ סוגיא אין נגלה — דער חוצה פון דעם לימד עצמו —

איז נוסף לזה, מאַנט מען, מען זאל מפּיץ זיין די מעיינוֹת חוצה — כּפּשוטו — צו אַ זולת וואָס געפינט זיך אין „חוצה“ —

און נאָך מער: מען זאָגט דאָך „חוצה“ אַן קיינע הגבלות, ד.ה. אַז אפילו אין חוצה היותר תחתון דאָרף מען מפּיץ זיין די מעיינוֹת.

ט. לכּאורה איז עס אַ תּמִּי גדולה ביותר: אפילו אין נגלה זיינען דאָ הגבלות, ביז וכמ"ש⁶¹, ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי, איז ווי זאָגט מען, יפּוצו מעינותיך חוצה?

אויף דעם קומט די הוראה, אַז בשעת עס רירט אַן איז עצם פון אַ אידן, וואָס ער איז מושרש אין עצמות, רעכנט מען זיך ניט מיט הגבלות פון השתלשלות, און דער אויבערשטער איז מהפך וצר

קלסתר פניו של יצחק ער זאל זיין דומה לאברהם, אַז אויך פנימיות התורה וואָס מצד סדרי השתלשלות איז זי בהעלם (גבורה, יצחק) זאל קומען בגלוי (חסד, אברהם).

און דער אַלטער רבי זאָגט⁶² אַז אויף דעם איז מכוון דער משל פון אַ בן מלך וואָס איז זייער קראַנק געוואָרן, ביז ס'איז ניט געווען קיין עצה, נאָר צו צערייבן אַן אבן טובה וואָס איז קבועה אין כתר המלך — און וואָס אין דעם אבן טובה איז תלוי די גאַנצע שיינקייט פון „נזר העטרה המכתירה“ — און געבן דאָס טרינקען דעם בן-מלך. האָט דער מלך געזאָגט, אַז ווי גרויס ס'איז דער יוקר פון כתר המלכות, איז דאָס אַבער כאין ואפס לגבי דעם לעבן פון זיין זון.

— ע"פ דין טאָר מען זיך ניט משתמש זיין אפילו בכתר המלך⁶³, און דאָ איז מען אינגאנצן מאבד עיקר הכתר — צוליב דעם בן המלך (אע"פ אַז ער איז אַ בן המלך, איז ער דאָך ניט דער מלך⁶⁴), וואָרום בשעת עס רירט אַן חיי בּנו וועלכער איז מהותו פון דעם מלך — ווערן בטל אַלע חשבונות.

און דער אַלטער רבי איז נאָך מוסיף אין דעם אַ געוואַלדיקן ענין: אפילו בשעת דער מצב פון דעם בן מלך איז אויף אזוי פיל פאַרערגערט געוואָרן, ביז אַז ס'איז אַ 90 פּאָ צי ער וועט מקבל זיין די מי הרפואה אפילו אַ טפה מהם, פונדעסטוועגן, איז כּדאי און מען צע-רייבט דעם אבן טובה, וואָס רובה וועט

(60) תורת שלום ע' 114 (וראה לקוטי דיבורים ח"א כב, א ואילך).

(61) ראה קונטרס: „תורת החסידות“, „לימוד החסידות“, ובכ"מ.

(62) תהלים נ, טז. — אבל, נוסף על זה שגם בנגלה דתורה אמרו (פסחים נ, ב) לעולם יעטוק כו' שלא לשמה — (שהכוונה בזה, גם בדרגות הכי תחתונות בלא לשמה) — תניא ספליט. ה"ל ת"ת לאדה"ז פ"ד היג עיי"ש) — כי, מתוך שלא לשמה בא לשמה, הרי בנוגע פנימיות התורה, הבטיחו חז"ל (איכ"ר בתחלתו. ירושלמי תגיגה פ"א סה"ז) המאור שבה (שזוהי פנימיות התורה — קה"ע שם) מחזירו למוטב.

(63) „התמים“ ח"ב ע' מט [עב, א].

(64) סנהדרין כב, א (וברמב"ם ה"ל מלכים רפ"ב: ולא בכתר) וביותר בכתר (ראה מפרשים למגלת אסתר ו, ט).

(65) ע"ד בסנהדרין שם: אסורה לאדוני.

אָוועקגיין לאיבוד, טאַמער וועט איין
 טראָפּן אַריינגיין לתוך פיו של בן המלך.
 און דורך דער התעסקות אין „יפוצו
 מעינותיך חוצה“, ברענגט דאָס דעם
 „קאתי מר“ דא מלכא משיחא, במהרה
 בימינו ממש.
 (משיחת ש״פ תולדות תשכ״ה)

תולדות ב

בפועל, ביז צו עשיית המצות בפועל —
„הוא הוה מחנך לון במצות“.

דארף מען פארשטיין: ווי קען מען
זאגן אז עשו (מצד עצמו) איז געווען
ראוי צו זיין א גדול ברוחניות, און נאכ-
מער, אז ער איז בפועל געווען א גדול
(נאך דערנאך „קלקל במעשיו“) — בעת
אז אויפן פסוק „ויתרוצו הבנים בקר-
בה“ זאגן חז"ל (און דער זחר אליין)
ברענגט דאס גלייך נאכן פירוש הנ"ל
אין „ויגדלו הנערים“, אז שוין במעי
אמו האט עשו זיך „געריסן“ צו ע"ז?

נאך מער: גלייך נאך „ויגדלו הנערים“
איז דער פסוק ממשיך „ויהי עשו איש
יודע ציד איש שדה“, ד.ה., אז דער
„ויגדלו“ פון עשו האט זיך אויסגע-
דריקט אין דעם וואס „ויהי עשו איש
יודע ציד גו“ — היינט ווי קען מען זאגן
אז דער „ויגדלו“ מיינט גדולה רוחנית?

ב. לכאורה וואלט מען געקענט
ענטפערן (די ערשטע שאלה הנ"ל):

חז"ל זאגן אז א תינוק במעי אמו
„מלמדין אותו כל התורה כולה“. וכיון
שבא לאויר העולם בא מלאך וסטרו על
פיו ומשכחו כל התורה כולה, (וי"ל
טעם העקרי — אויב ער וועט ניט פאר-
געסן כל התורה כולה, וועט פעלן אין
זיין בחירה חפשית — עס דארף דאך
זיין „נתתי לפניך“. את החיים ואת
הטוב ואת המות ואת הרע באופן
שווה).

א. בקשר מיט דעם וואס דער פסוק
זאגט „ויגדלו הנערים“ שטייט אין ילקוט
שמעוני: „ועשו ה' בכלל אלא שקלקל
במעשיו“. דאס הייסט, אז דער טייטש
פון „ויגדלו“ איז (ניט נאר גידול בגש-
מיות, אין יארן, נאך) — גדלות ברוח-
ניות, און ווי דער ילקוט זאגט פאר דעם
„האדם הגדול בענקים“. . . הגדול אלו
אברהם יצחק ויעקב שנקראו גדולים.
און דאס וואס מגעפינט נאכדעם אז
עשו איז געווען (ניט קיין „גדול“ ברוח-
ניות, נאר להיפך) א רשע, איז ווייל
„קלקל במעשיו“.

אויך דער זחר איז מפרש, אז „ויגדלו
הנערים“ מיינט א רוחניות'דיקע גדלות,
וז"ל: „ויגדלו הנערים, סטרא דאברהם
גרים לון לאתגדלא וזכותי סייע לון,
הוא הוה מחנך לון במצות“. . . לאסגאה
יעקב ועשו“ — וואס דאס איז נאך מער
במפורש והדגשה ווי לויטן פירוש הנ"ל
פון ילקוט:

אין ילקוט קען מען איינטייטשן
(בדוחק עכ"פ), אז דער „ויגדלו“ וואס
באציט זיך אויך אויף עשון, מיינט ניט
גדלות רוחנית בפועל, נאר בלויז אן
אפשרות צו זיין א גדול ברוחניות,
אלא שקלקל במעשיו“.

אין זחר אבער שטייט בפירוש, אז
דער „ויגדלו“ מיינט אז יעקב ועשו
זיינען געווארן גדולים (ברוחניות)

(1) פרשתנו כה, כז.

(2) יהושע רמז כג.

(3) יהושע יד, טו.

(4) פרשתנו קלח, סע"ב. — ביאור ג' הענינים
שבפעולת אברהם על יעקב ועשו ראה לקוטי לוי
יצחק לוהר שם.

(5) פרשתנו כה, כב.

(6) ביר פס"ג, ו. פרשי עה"פ.

(7) קלט, רע"א.

(8) נדה ל, ב.

(9) נצבים ל, טו.